

se v berilo vzemo stvari, ki v mladem, za vse lepo in dobro tako občutljivem otroškem srcu budé ljubezen do slovenske domovine, do poštenja in značajnosti. Take predmete naj berilo v malih obrazih, a čversto opisuje.

6. Kar se tiče razvrščanja berilne snovi, ne smejo se sestavki po raznih strokih vrediti, tako namreč, da govori prvi oddelek le o veri, drugi o zemljepisji i. t. d., ker bi po takem načinu postranski cilj in konec postal glavni in bi se vsled tega poglobitna stvar prevrgla. Pri vrejenji posamesnih sestavkov bodi branje vodilo. Takim spisom, ki ne prizadevajo ročnemu in razumljivemu branju nikakoršne težave in ki verh tega vzbujajo še veselje do čitanja, odmeni se prvo mesto; naslednji naj se po veči ali manjši težkoti vrste.

7. Obseg ne bodi preobširen. Le tedaj, če otrok celoto in njene posamesne dele popolnoma razumeva, le tedaj postane zmožen, da more prosto in vzgledno ponavljati in posnemati. *Aeg. Leban.*

Samostalnost.

(Dalje.)

Človeška natora je že sama od sebe bolj nagnjena k lastnemu ogledovanju in opazovanju, in le napačna izreja in odgoja odvrča otroka od tega. Kakor pa je za lastno mišljenje, tako se nahaja tudi za pravo, samostojno voljo obilne zmožnosti v otrocih. Žlahtni čut ljubezni, spoštovanja, zaupanja in voljne pokorščine kmali poganja v njih persih. Otrok ljubi brez predsodkov, kakoršna je sploh ljubezen; voljno vboga starše in učitelja. Zato pa mora tû izreja in odgoja biti bolj zanikavna; tedaj mora vse odpravljati, kar bi te čute vtegnilo pomračiti in skrbeti, da postajajo čedalje močnejši sami od sebe.

Lastno mišljenje in čut brez predsodkov je poglobitna podlaga samovoljnemu hotenju in delovanju. Se vé, da vsega poterediti, odobriti in dopustiti ne smemo, kar hoče otrok samovoljno sam iz sebe, ker samovoljno hotenje pri njegovi kratkournosti se dostikrat opira na puhlo spoznanje, vendar pa ne smemo navala za lastno mišljenje, skušnje in iz tega izvirajočega samovoljnega hotenja vselej zavreči. Naloga izrejniskova je, um po moči razjasnovati in bistriti in razsodbo podpirati. Kjer se pa radovoljno ne vboga, je treba pokorščino prisiliti, kajti nedorastel mora na vsak način odraščenege vbogati, mora že skušanemu razumu zaupati in mu slediti, in sicer naj prej izrejniskovemu in pozneje pa svojemu, kedar mu je dozoril. Privajena pokorščina do lastnega razuma polajša potem pokorščino, ker ga navadi, svoja nagnjenja vselej umu podvreči. Kjer se z mehkejšimi pomočki ne shaja, naj se poslužuje ostrejših.

Šola, v kateri vlada nespamet, razuzdanost in prederznost, daleč okrog na široko in dolgo seje seme pohujšanja. Naravno razmerje, katero je navadno v zaupanji, pokorščini in pohlevnosti nedorastlega do dorastlega, je tam ravno narobe, kjer se imenovane strasti in nekreposti pokažejo.

Obernimo se sedaj po tem premišljevanji še enkrat na podlago ali zdolenjo stopinjo, katere naj višja stopinja je samostalnost, ter vprašajmo se: Kaj mora šola storiti, da pripravi učence na naj višjo stopinjo do samostalnosti?

Vse mišljenje godi se z zapopadki ali pojmi. Pojmi pa se opirajo na gledanje ali kazalni nauk. Jasno in živo ogledovanje pa zadobimo edino na podlagi mišljenja. Šolina naloga je tedaj, učencem pomagati do samostalnosti s tem, da skerbimo in si prizadevamo, da zadobé od vsega jasne in žive zapopadke. Ne potegujem se nikakor za tako zvani polovičarski kazalni nauk, kajti ta je po mojem mnenju še celó škodljiv, ker kaj lahko zapelje v škodljivo domišljijo, da pravilo: „Uči vidno!“ zadostuje. Nikdar se ne more dovolj priporočiti, da naj se v ljudski šoli kolikor mogoče vse vidno podučuje; to pravilo se še dostikrat ne spolnuje; krepko in oestro se skoraj pri nobenem poduku ne spolnuje. Kdor n. pr. pri številkanji od 1 — 10 vseh del toliko časa s stvarmi ne poočituje, dokler se podoba vsakega zneska, razložka, izdelka in dela spominu učencevemu tako ne vtisne, da se na to pri vsakem spominu precej pred njegovo dušno oko ne prikaže, ta ne podučuje vidno. Kdor pri zemljepisnem nauku okolice z drugimi zemljepisnimi uki pod svojim nadzorovanjem z učenci vred ne ogleduje in ne opazuje in se o tem ne razgovarja, kdor pri branji ne začenja pri izgovorjeni besedi, in je ne razdeli v njene dele in še le po znanji teh delov, glasov, znamenja za glasove ne pokaže itd., ta ne podučuje po pravilu, katero pravi: „Podučuj vidno!“

Po jasnem gledanju zadobé se jasne misli in pojmi. Za odgojevanje k duševni, znotranji samostalnosti pa je razvoj pojmov velike vrednosti, ker zadobljenje zapopadkov ali razumov je prvo povzdigovanje duši čez čute, t. j. čisto dušno delo. Konj, pišče, posterv so v duši otrok navezani na telesni svet ali vnanje stvari v pojmu „žival“, katerega posname iz njih, in pri katerem ne misleč na množino vidnega, se čez taiste povzdigne. To je dušno delo, vstvarjeno po enem od čutov neodvisne delavnosti. V pojmih pokaže se nam um in pamet, kajti brez tega si samostalnega človeka misliti ne moremo.

Samo pravi pojmi pa nam pomagajo narejati jasne in prave razsodbe in sklepe. Iz razsodbe in sklepov pa postane vednost in znanost, toda le iz tacih razsodbe in sklepov, ktere so rodili jasni pojmi, in katerih vsestransko razmerje se ravno tako tudi jasno spoznati more. Učencu naj se tedaj nikar ne prepoveduje razsojevanji, in tudi razsodba naj se mu nikar ne narekuje, ampak sam naj jo izreka.

(Konec sledi.)